

NEKATERI ELEMENTI DRUŽBENO EKONOMSKEGA RAZVOJA OBČINE
ŠKOFJA LOKA V PRETEKLIH LETIH

Opisovati družbeni razvoj občine za pretekla leta, posebno za tako razgibana, kot so bila minula, in iz tega postavljati izhodišča oziroma predvidevanja za razvoj prihodnjih let, je zelo zahtevna naloga. Ker se tega zavedam, bom opisal razvoj občine v preteklih štirih letih samo na nekaterih področjih. Ne glede na to osnovno pomanjkljivost menim, da bo tudi iz tega mogoče razbrati, kako uspešni so bili delovni ljudje in občani v preteklih letih ter da so pomembno razvili ustvarjalne zmogljivosti in sposobnosti in napredovali na vseh področjih. Posebno viden je bil napredek na področju razvijanja in uveljavljanja novih in poglobljanja dosedanjih samoupravnih odnosov ter da so taki odnosi postali temelj za vsa družbena dogajanja. Delovni ljudje so tudi v preteklih letih s številnimi sklepi in akcijami dokazovali, da materialna proizvodnja ni cilj, pač pa sredstvo za doseganje višjega družbenega in osebnega standarda občanov naše občine in širše družbene skupnosti.

Zaradi dejstva, da je hitro in popolno preobrazbo naše družbe omogočila narodnoosvobodilna borba in socialistična revolucija, smo se temu spominu v preteklih letih vsaj delno oddolžili tudi s tem, da smo postavili spomenik dražgoški bitki, ki je simbol in najpopolnejša prispodoba boja našega naroda za svojo svobodo. Spomenik, ki je bil zgrajen s finančnimi sredstvi delovnih ljudi Gorenjske in Slovenije, dostojno obeležuje veličino boja slovenskega naroda v najbolj usodnem času. Obenem pa priča o materialnem in duhovnem stanju obdobja in družbe v času, ko je bil zgrajen. Poleg mnogih drugih obiskovalcev ga je v letu svojih in naših skupnih jubilejev obiskal in se poklonil žrtvam borbe tudi predsednik republike Josip Broz-Tito.

Ne želim povečevati vloge samoupravnih in upravnih organov občinske skupščine. Poudariti želim le, da je delo teh organov najtesneje povezano z vsemi dogajanjem in problemi in z vsemi uspehi občanov, ki so predvsem rezultat osebnega in kolektivnega prizadevanja delovnih ljudi v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter v krajevnih skupnostih cele občine. Na nivoju občine in širše družbenopolitične skupnosti pa se delo enih skupin delavcev združuje z delom drugih skupin. Tu se združujejo interesi in problemi krajanov ene, z interesi, problemi ter možnostmi krajanov druge krajeвне skupnosti. Bistvena vsebina in tudi kvaliteta dela vseh občinskih organov je bila, da so usmerjali združevanje dela in sredstev delovnih ljudi z interesi občanov. V združevanju teh interesov smo dostikrat uspeli, če pa bi uspeli še večkrat, bi bili uspehi še večji.

Podatke o družbeno ekonomskem razvoju bo lažje razumeti in pravilno vrednotiti, če najprej prikažem nekatere osnove, ki izhajajo iz gibanja prebivalstva v občini in njenih posameznih delih. Konec leta 1977 je bilo v občini 33.612



Novo poslopje INSTALACIJ v Skofji Loki

občanov. Število se je med 1. januarjem 1974 in 31. decembrom 1977, to je v štirih letih, povečalo za 1784 prebivalcev ali 5,7 %; to je za toliko kot imata prebivalcev krajevni skupnosti Poljane in Sorica skupaj. Poleg občanov, ki imajo stalno bivališče v občini, pa začasno živi tukaj še približno 2000 občanov, ki tu le delajo, stalno bivališče pa imajo v drugih občinah in v drugih republikah. Število prebivalcev se je najbolj povečalo v bazenu, ki ga sestavljajo krajevne skupnosti Škofja Loka, Godešič, Reteče in Sv. Duh. Tu je ob koncu leta 1977 živelo 15.933 prebivalcev, kar je za 1.470 ali 10 % več kot pred štirimi leti. V teh štirih krajevnih skupnostih torej živi 47,6 % prebivalcev cele občine; istočasno naj omenim še to, da je tukaj, predvsem pa v krajevni skupnosti Škofja Loka več kot 65 % vseh delovnih mest v občini. Najmanj se je število prebivalcev povečalo v krajevnih skupnostih Poljanske doline, in sicer od 6.163 na 6.199 ali vsega le za 36 oseb oziroma 0,6 %. Ta dva primera nujno kažeta, da bo treba tudi z ekonomskimi in drugimi ukrepi te tokove v prihodnje še omiliti, če jih že ne moremo spremeniti. Menim pa, da je rast prebivalcev v krajevni skupnosti Žiri in v krajevnih skupnostih Selške doline bolj ali manj normalna in kaže, da gre predvsem za naravni prirastek. Krajevna skupnost Žiri ima sedaj 4.224 prebivalcev, kar je za 122 občanov ali 2,9 % več, krajevne skupnosti Selške doline pa so se s 6.900 prebivalci povečale za 156 oseb ali za 2,3 %. Čeprav s takim naraščanjem prebivalcev v posameznih predelih občine ne moremo biti zadovoljni, vendar le lahko ugotovimo, da je upadanje števila prebivalcev v posameznih predelih zaustavljeno. V občino se vsako leto priseli približno 1,5 % novih prebivalcev, odseli pa približno 1 %,

približno za 150 ali 0,5 % pa se število prebivalcev letno poveča tudi na račun priselitev iz drugih republik. Če pogledamo še z druge strani, bomo videli, da se vsako leto število občanov poveča za 1 % z naravnim prirastkom, 0,5 % pa s priselitvami. Ta kratek primerjalni pogled na gibanje prebivalstva v občini je lahko osnova številnim analizam, takrat kadar planiramo ali kadar pregledujemo uresničevanje planskih predvidevanj.

Največji napredek je bil v obravnavanih letih storjen z uveljavljanjem in razvijanjem samoupravnega sistema, grajenega na delegatskih osnovah. S tem je prav gotovo najbolj dosledno izpeljano načelo upravljanja neposredno s strani delavcev samih, namesto v imenu delavcev. Večkrat je bilo ugotovljeno, da slabo delajo delegacije v nekaterih temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih. Ob takih ugotavljanjih le s težavo dojemamo, da se je kljub temu število aktivnih udeležencev s prehodom od starega odborniškega na nov delegatski sistem nekajkrat povečalo. Če ugotovimo, da smo tudi že prej imeli nekatere samoupravne interesne skupnosti, v katerih pa so večinoma delali delovni ljudje iz istega interesnega področja, je sedaj razmerje popolnoma drugo. Poleg konferenc občinskih družbenopolitičnih organizacij in treh zborov občinske skupščine delujejo v občini še skupščine 13 samoupravnih interesnih skupnosti. Z upoštevanjem vsega tega bo mnogo lažje razumeti dejanske dimenzije neposrednega upravljanja, ki je kljub številnim začetnim težavam doseglo tak razvoj, kakršnega bi kdaj prej komajda upali slutiti. Zato je ta napredek gotovo najbolj pomemben ter je in bo ostal posebna značilnost in največji uspeh obravnavanega obdobja.



Vhodni del nove tovarne NIKO v Železnikih

Po velikih in doslednih pripravah je bil ob koncu leta 1974 sprejet Družljen z družbenim dogovorom in je kasneje služil celo kot primerjalni akt pri izdelavi planov drugih občin v republiki, je izredno pomemben. Družbeni plan razvoja občine je program stabiliziranja družbenih odnosov: potrebe so usklajene z možnostmi in zagotovljen razvoj vseh družbenih dejavnosti, vsaka etapa je namenjena dolgoročni politiki rasti blagostanja občanov. Po preteku treh let že lahko vidimo, da številne naloge, ki smo jih planirali za leta od 1975 do 1980, v teh letih ne bodo uresničene. Uspeli ne bomo tudi zato, ker se planu poznajo leta in tendence inflacije, v katerih je nastajal. Vendar ni najbolj pomembno to, da ne bomo vseh zastavljenih nalog opravili do leta 1980. Bistvena vrednost tega dokumenta je v tem, da so v njem nakazane vse sočasne družbene potrebe v občini in vse tiste možnosti, ki so odvisne predvsem od pogojev v občini in ne od drugih pogojev v državi in v svetu. Ne glede na to, kdaj bodo posamezne postavke plana izvršene, je ta dokument posebne vrednosti tudi zato, ker je napotilo za usklajeno delovanje pri razvoju družbenih dejavnosti. Ena izmed planiranih značilnosti preteklih let je, da se je ob višjem narodnem dohodku in družbenem proizvodu že lahko začelo izločati več sredstev za družbene potrebe splošnega značaja in osebnega standarda. Leta, ki so za nami, so bila upravičeno poimenovana za »čas dohitevanja«. V teh letih smo marsikaj dohitevali tudi zato, ker ni bilo več treba toliko vlagati v odpiranje novih delovnih mest. Razmerje investicij se je spremenilo in razpoložljiva sredstva so se začela močneje usmerjati tudi za investicije v tista področja in potrebe, ki so zaostajale v letih, ko so bila sredstva mnogo manjša od današnjih in ko je bilo investiranje v gospodarstvo, zaradi odpiranja delovnih mest, osnovna potreba, naloga in cilj.

Ob precejšnjem investiranju v družbeni standard so bili napor organizacij združenega dela v tem obdobju še vedno močno usmerjeni v zagotavljanje sredstev za odplačila v prejšnjih letih najetih kreditov in za investiranje v objekte ter naprave gospodarskega značaja, posebej še v tistih organizacijah, ki svoje proizvodnje niso modernizirale do leta 1973. Organizacije združenega dela, ki so močneje investirale v prejšnjem obdobju, so v teh letih odplačevale kredite ter s tem in z večjim združevanjem sredstev omogočale, da je bila predvsem v zadnjih dveh letih močno prisotna investicijska dejavnost gospodarstva.

V nove ali modernizirane proizvodne zmogljivosti so investirali v naslednjih organizacijah združenega dela. Leta 1974 je nove proizvodne prostore zgradilo EGP v Škofji Loki. Gorenjska predilnica je v tem letu nadaljevala svojo rekonstrukcijo. Nove skladiščne in proizvodne prostore pa so zgradili še v Gradisu in LTH v Škofji Loki, v hotaveljskem Marmorju in v Iskrini tovarni elektromotorjev v Železnikih. Leta 1975 je loško podjetje Avtokovinar zgradilo nove proizvodne in obratne prostore, gradbeno podjetje Tehnik pa betonarno. V Škofji Loki je bila zgrajena nova poslovna hiša. Poleg tega so bile izvedene večje modernizacije v klavnici in Kroju v Škofji Loki in v Etiketi v Žireh ter pomembne investicije v tovarnah gospodinjstevskih aparatov Iskre v Retečah, v Alpesu v Železnikih, v obratu Jelovice v Gornji vasi in še v drugih organizacijah združenega dela. V letu 1976 so zgradile nove prostore Iskrina tovarna gospodinjstevskih aparatov v Retečah, Gorenjska predilnica v Škofji Loki je zaključila svojo več let trajajočo modernizacijo, Alpetour pa je v Škofji Loki zgradil tretji del mehanične delavnice, poleg tega pa še obrat za hladno pro-

tektiranje gum. Nove proizvodne prostore so zgradili in strojno opremili še v škofjeloških tovarnah Šešir, Termika, Gradis, LTH in v Inštalacije ter Jelovica v Sovodnju. V Železnikih je investirala Iskrina tovarna elektromotorjev in Tehnica, ki je modernizirala svoje proizvodne prostore in postopke. V letu 1977 so nove proizvodne in druge prostore zgradili Alpina in Kladivar v Žireh, Termopol v Sovodnju, Termika v Poljanah ter v Niko v Železnikih.

Z investicijskimi vlaganji v letih 1969 do 1973 in v zadnjih štirih letih so bile v občini vse proizvodne zmogljivosti dobesedno zgrajene na novo ali pa so jih modernizirali tako močno, da so kakor nove. Vendar so bile našteje le nekatere od vseh investicij, vseh niti ne moremo omeniti. Posebno težko je našteji vsa vlaganja v nove stroje, v nove kadre, v tehnologijo ter tržišča, ki so navadno manj vidna, zato pa včasih mnogo bolj pomembna in zagotavljajo proizvodnjo izdelkov visoke kvalitete, ki jih tržišče potrebuje.

Za pretekla leta je tudi značilno, da so organizacije združenega dela precej investirale tudi v trgovske objekte. Kmetijska gozdarska zadruga Sora v Žireh je zgradila novo samopostrežno trgovino, ABC-Veletrgovina Loka pa je novo trgovino zgradila pri Sv. Duhu in v Železnikih. Kot nujnost za uspešno prodajo izdelkov so zelo pomembne tudi investicije v lastne prodajalne pri Alpini, Alplesu in Jelovici. Druga posebnost, ki je prav tako značilna, pa je, da številne trgovinske organizacije z drugih področij, ki v loški občini uspešno trgujejo, v preteklih letih skorajda niso investirale.

Gospodarske uspehe preteklih let je težko natančno opisati. Številne spremembe, ki smo jim bili priča, so nastajale tako zaradi preobrazbe družbe kot tudi zaradi pogojev, ki jih je diktiralo tržišče. V teh letih smo doživeli marsikaj. Od izredno visoke stopnje inflacije, ki smo je bili deležni in smo jo tudi sami ustvarjali v prejšnjih letih in tudi še leta 1974, do izredno ostrih in zahtevnih pogojev gospodarjenja v letu 1975, je bila razpeta lestvica problemov, s katerimi se je soočalo gospodarstvo loške občine. Točen pregled in primerjave so težavne tudi zaradi spremenjenega načina obračunavanja rezultatov dela v preteklih letih. Kljub vsemu pa podatki kažejo na nesporna dejstva, da je bilo gospodarstvo občine tudi v teh letih uspešno. Lahko je ob tem ugotoviti, kaj je rezultat skrbnega gospodarjenja in tudi to, da so bile gospodarske investicije v preteklih letih upravičene.

Celotni dohodek se je od 4 milijard in 241 milijonov dinarjev leta 1974 povečal skoraj za 77 %, tj. na 7 milijard in 500 milijonov dinarjev v letu 1977. Tudi v teh letih je bila prisotna in kar precej uveljavljena skrb za izvoz izdelkov, čeprav so samo nekatere organizacije združenega dela močneje usmerjene v izvoz. Zaradi dosti dobrih pogojev prodaje na domačem trgu in zaradi težkih pogojev ter recesije na tujih tržiščih, pa pri teh prizadevanjih niso bili tako uspešni, kot bi želeli, in tudi ne tako uspešni kot drugod. Od 20.192.000 \$ izvoza v letu 1974 je bilo v letu 1977 doseženih 32.333.000 \$, kar je za 12 milijonov \$ ali za 60 % več kot pred štirimi leti. Četudi je bil v vseh preteklih letih, razen leta 1976, uvoz večji od izvoza, je napredek tudi v tem, da je bil leta 1977 izvoz v občini v višini 34.565.000 \$ večji le za 8.100.000 \$ ali za 30 % od tistega v letu 1974. Tako gibanje in primerjave med uvozom in izvozom je mogoče razumeti tudi tako, da bo nagrajena s primernimi finančnimi učinki.

Da so bile gospodarske investicije v preteklih letih upravičene, kaže tudi gibanje narodnega dohodka (računan na prebivalca) v občini. Če ga primerjamo še z gibanjem narodnega dohodka v republiki, dobimo predstavbo o našem



Nova proizvodna hala TERMOPLA v Sovodnju

položaju, merjenem z merili širšega značaja. V letu 1976 je bil ustvarjen narodni dohodek na prebivalca v občini v višini 50.771 din oziroma za 7,9 % več od ustvarjenega dohodka na prebivalca v republiki in za 47 % več, kot je bil v občini leta 1974. Ustvarjeni narodni dohodek je škofjeloško občino v letu 1976 uvrstil na 14. mesto med 60 občinami v republiki. Ker pa to ustreza znesku nad 2600 \$ na prebivalca, se z ustvarjenim dohodkom občina uvršča že med srednje razvite družbe. Planska naloga, da bo ob koncu obdobja, za katero je sprejet, imela občina tak narodni dohodek, kot ga bodo imele razvitejši dežele, ni več neuresničljiva.

Značilnost gospodarjenja v vsem povojnem obdobju je tudi bila, da z delitvijo osebnega dohodka v občini nikoli nismo pretiravali in da so se delovni ljudje za hitrejši družbeni razvoj odrekli tudi višjim osebnim dohodkom. Ta značilnost se je v zadnjih letih postopoma menjala. Glede na nadpovprečno visok narodni dohodek in tudi druge ugodne finančne rezultate so bili osebni dohodki še leta 1974 pod slovenskim poprečjem za 3,1 %, leta 1977 pa so bili nižji le še za 0,3 %.

Po izredno veliki letni stopnji rasti zaposlovanja do leta 1974 je bila s planom določena bistveno zmanjšana rast zaposlenosti in sicer od prejšnjih 5,5 % na vsega 2,4 % letno. V prvih letih sicer več, v zadnjih manj. Iz podatkov pa je razvidno, da smo od začetka leta 1974 do konca leta 1977 na novo zaposlili še 1310 delavcev, da je bila letna stopnja rasti zaposlovanja 3,5 % in da je bilo lani poprečno v občini zaposlenih že 13.486 delavcev. S tako rastjo zaposlovanja se je v preteklih letih tudi zaposlenost prebivalstva povečala od 38,4 %

v letu 1974 na 40,8 % v letu 1977. Navedeni podatki o rasti zaposlovanja bi bili izredno razveseljivi za občino, ki bi imela nižjo stopnjo zaposlenosti prebivalstva. Obenem pa kažejo, da se naše gospodarstvo še vedno ni dovolj resno odločilo, ali pa nima pogojev, da bi investiralo svoja finančna sredstva v obrate v tistih krajih, kjer je zadosti nezaposlenih občanov, oziroma da bi bile investicije zares namenjene samo povečanju delovne storilnosti, za kar ne bi bili potrebni tudi novi delavci. Ob naraščanju zaposlenosti tako velikega števila novih delavcev ni bilo mogoče zagotoviti doma in bodo tudi zaradi tega potrebe po investiranju v objekte družbenega standarda v prihodnjih letih zelo pereče.

Med negospodarskimi investicijami so bile v preteklih letih največje tiste v graditev stanovanj. Veliko pomanjkanje stanovanj smo v preteklih letih bistveno zmanjšali, kljub temu pa je upravičenih pričakovalcev na stanovanja še vedno dovolj. Z veliko stopnjo zaposlovanja in z dotokom prebivalcev iz drugih področij pa bo pomanjkanje stanovanj še naprej velik problem. Posebnost preteklega obdobja je bila, da so številni socialno ogroženi in upokojeni občani, mlade družine in matere samohranilke dobili nova ali boljša stanovanja. V novih samskih domovih Gradisa, Gozdnega gospodarstva in Tehnika pa so dobili stanovanja tudi njihovi samski ali sezonski delavci. S tem se je poleg večje graditve stanovanj tudi začelo močnejše usmerjanje celotne stanovanjske politike, ki je začela poleg ekonomske dobivati tudi socialno vsebino. V letu 1973 izpeljana akcija in podpis samoupravnega sporazuma o večjem zbiranju sredstev za stanovanjsko graditev sta dala dobre rezultate. Zato je v sodelovanju z drugimi stanovanjska skupnost že leta 1974 lahko zgradila 165, v 1975.



Stanovanjski stolpiči v naselju Podlubnik



Otroški vrtec v Žireh.

letu 125, v 1976. letu 110 in 1977. letu 122 novih stanovanj v stanovanjskih blokih. Tako je bilo v družbenem sektorju v preteklih štirih letih zgrajenih več kot 500 novih stanovanj; skupaj s stanovanji v zasebnih stanovanjskih hišah pa vsega 750 stanovanj. Več kot 2600 ali 8 % občanov se je zaradi tega lahko preselilo v nova stanovanja, kar je gotovo eden največjih uspehov. Gotovo je prav, če opozorimo tudi na to, da se niso uresničila planska predvidevanja, saj je bilo le 66 % stanovanj zgrajenih v stanovanjskih blokih in 44 % v zasebnih hišah. Skupno število zgrajenih stanovanj je dvakrat večje od tistih, ki so bila zgrajena v letih 1969 do 1973. V letu 1977 pa je bil sprejet nov srednjeročni načrt stanovanjske graditve, po katerem naj bi do leta 1980 stanovanjska interesna skupnost zgradila 1050 novih stanovanj.

Četudi manj intenzivno kot v prejšnjem obdobju, je bilo tudi v preteklih letih zgrajenih kar precej novih šolskih objektov: v letu 1975 so bile dograjene nove učilnice in mala telovadnica pri šoli na Trati; leta 1976 je bil dograjen prizidek k šoli v Železnikih in nova telovadnica v Žireh; leta 1977 pa je bila adaptirana podružnična šola v Sovodnju, ki je s tem postala tudi prva celodnevna šola, adaptirana pa je bila še šola v Retečah. Posebnost preteklega obdobja je dogovor o oblikovanju in zbiranju sredstev za potrebe usmerjenega izobraževanja. Po sprejetem družbenem dogovoru organizacije združenega dela od začetka leta 1977 dalje zbirajo v okviru občinske izobraževalne skupnosti za graditev centra usmerjenega izobraževanja posebna namenska sredstva. Gimnazija v Škofji Loki, ki je bila poimenovana po umrlem rojaku Borisu Ziherlu, je uvedla oddelke usmerjenega izobraževanja za pedagoške poklice;

pred kratkim so bili verificirani še smučarski oddelki, ki dajejo mladim smučarjem možnosti hkratnega učenja in smučanja. Morda komajda opazno je bila v letu 1977 odprta v Škofji Loki šola Gospodarske zbornice Slovenije za poslovodne kadre v gospodarstvu, ki jo bo vsako leto obiskovalo blizu 500 odgovornih delavcev v gospodarstvu cele Slovenije in je prva te vrste v naši republiki. Vzgoja in izpopolnjevanje teh delavcev ob delu bo čedalje tesneje povezano z gospodarstvom in njegovo problematiko ter je izredno pomembna. Škofja Loka se s to šolo uvršča med pomembne izobraževalne centre v Sloveniji, z dobro organizacijo in smotrnim izkoriščanjem tako delovnega kot prostega časa slušateljev pa postaja Škofja Loka kraj, kjer se bodo tudi kasneje radi srečevali poslovni ljudje in zato pridobiva tudi v turistično gospodarskem pomenu.

Že dolgo ni bilo v občini večje investicije v zdravstvu. Zato sta toliko pomembnejši investiciji prizidek k zdravstvenemu domu v Škofji Loki in prostori obratne ambulante v Jelovici. S tem je bilo zdravstvenim delavcem omogočeno boljše organizirati zdravstveno službo, saj je bil glede na rast prebivalstva in zdravstvenih storitev kmalu po vojni zgrajeni zdravstveni dom v Škofji Loki že dolgo premajhen.

Težko je ocenjevati, ali smo za reševanje perečih problemov otroškega varstva v preteklem obdobju storili dovolj, kljub temu pa le lahko ugotovimo, da je samoupravna interesna skupnost otroškega varstva v teh letih s svojim delom upravičila obstoj. V Gorenji vasi so bili v letu 1975 v domu Partizana urejeni prostori za varstvo 60 predšolskih otrok; v Žireh je bil v letu 1976 zgrajen nov vrtec, ki ima prostor za 120 varovancev; v Škofji Loki pa so bili istega leta v novi stanovanjski soseski v Podlubniku kar v stanovanjskih stolpnica urejeni prostori za varstvo 70 otrok. S temi akcijami in ob dejstvu, da je v varstvenih ustanovah v Škofji Loki večje število otrok, kot pa so zmogljivosti, za katere so bili objekti grajeni, se je število varovanih predšolskih otrok od konca leta 1973 do leta 1977 povečalo iz prejšnjih 12 % na novih 20 %. Ta prizadevanja kažejo, da je načrt, po katerem naj bi do leta 1980 bilo v otroških varstvenih ustanovah 25 % predšolskih otrok, vendarle uresničljiv.

Dolgotrajna naloga, ki zadeva modernizacijo cest, je bila v okviru razpoložljivih finančnih sredstev, ki so jih zagotavljali republiška skupnost za ceste, krajan s samoprispevki v krajevnih skupnostih, organizacije združenega dela in delavci z vpisom posojila za ceste, občinska skupščina in občinska komunalna interesna skupnost, uresničevana tudi v preteklih letih. Vseh opravljenih del ni moč naštet, po oceni pa so bila najpomembnejša dela naslednja: leta 1974 so bili najprej modernizirani tisti cestni odseki, ki so bili začeti že prej, poleg tega pa so se začela tudi nekatera nova dela, in sicer Nova vas—Račeva, Poljana—Volča, cestni odseki skozi vasi od Škofje Loke do Drage ter cestni odseki na regionalnih cestah Železniki—Dražgoše in Jeprca—Reteče; leta 1975 je bila končana starološka obvoznica, ki je zamenjala izredno nevarni odsek skozi Staro Loko in so jo gradili skoraj tri leta, zgrajena pa sta bila tudi mostova čez Soro na Fužinah in v Gostecah; v letu 1976 je bil zgrajen čez Selško Soro most v Ševljah, modernizirana sta bila cestna odseka Reteče—Godešič in Zali log—Podrošt; največja dela na cestah v vseh preteklih letih so bila opravljena leta 1977, med drugimi tudi modernizacija cest Trebija—Sovodnj in Podrošt—Sorica ter dokončana dela na občinski cesti Škofja Loka—Draga. Z naštetimi in drugimi deli je bilo v preteklih letih moderniziranih več kot 50 km cest v



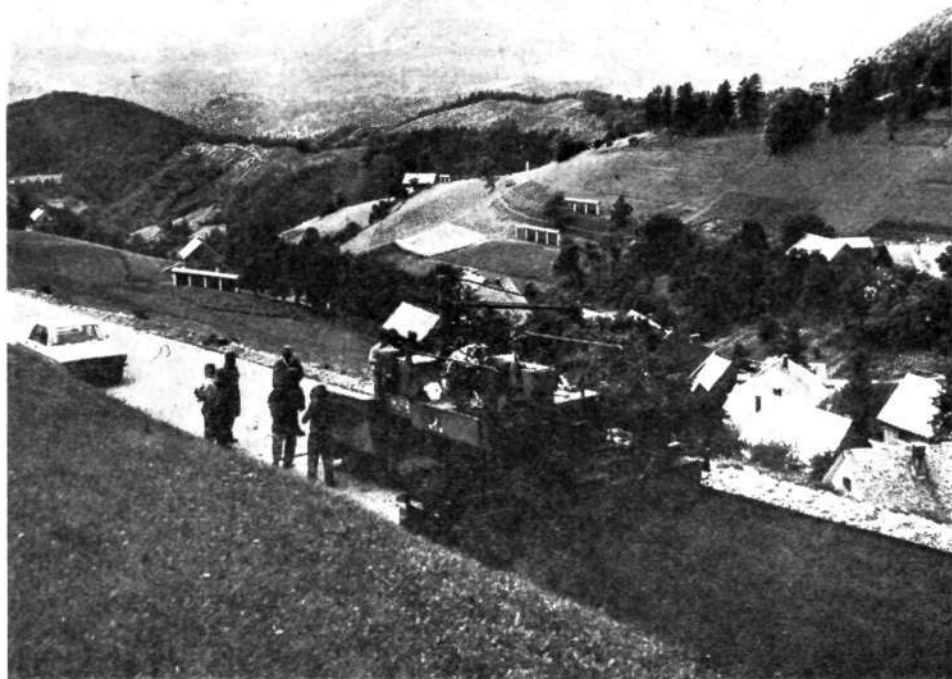
Novi del Zdravstvenega doma v Škofji Loki

občini, kar je spričo pomanjkanja sredstev za te namene kar lep uspeh. Poleg tega pa, sicer počasno, vendar načrtno in dosledno moderniziranje cest odpira cestne povezave z drugimi regijami in pospešuje razvoj manj razvitih krajev v občini.

Kljub precejšnjim vloženim sredstvom v modernizacijo cest so problemi na cestah še vedno izredno veliki. Modernizacija cest omogoča in tudi spodbuja čedalje večji promet, kar je sicer pozitivno, če ne bi zaradi tega nastajale tudi težke prometne nesreče. Številke o mrtvih, poškodovanih in materialnih škodah so naravnost grozljive. Lepota naših krajev, pomembnost prehodnega področja in še drugi razlogi povzročajo, da je pri nas promet čedalje gostejši in tudi nevarnejši. Za lažje razumevanje naj navedem le nekaj podatkov. V preteklih letih se je število osebnih avtomobilov v občini povečalo za 1.020 ali 22 %. S tem je bilo ob koncu leta 1977 v občini že 5.563 osebnih avtomobilov ali 1 osebni avto na 6 občanov. Število vseh motornih vozil se je povečalo za 1.370 ali prav tako za 22 % in je že doseglo številko nad 7.560. S tem pride 1 motorno vozilo že na 4,5 občana. Ti podatki zgovorno kažejo, kam smo v preteklih letih vlagali velik del kreditnih sredstev in osebnih dohodkov in tudi to, zakaj nekatere druge družbene potrebe še vedno tako močno zaostajajo. Obenem pa podatki kažejo, da bo modernizacija cest morala biti še hitrejša. Na hitro rast povečanja prometa opozarjajo tudi številke, ki kažejo, da imamo v občini že 10.477 voznikov A, B, C in D kategorije, dobršen del le-teh pa so mladi ljudje, ki svojih vozil še niso uspeli kupiti. Podatki kažejo, da je že vsak tretji občan voznik, da pa imamo sedaj na tri voznike dvoje vozil.

Gotovo ne bom pretiraval, če ugotovim, da je bilo v preteklih letih mnogo narejenega za odpravljanje negativnih učinkov, ki jih povzročajo gosto naseljeni kraji, industrija, promet in druge značilnosti našega časa. Z novo zgrajenimi napravami za kanalizacijo v več krajih, s čistilno napravo v Škofji Loki, ki je začela poskusno obratovati leta 1975, leto dni kasneje pa tudi redno, s čistilno napravo v Železnikih, ki bo začela obratovati leta 1978, je storjen prvi in bistveni korak za čiščenje vodotokov. Vsakoletne akcije za čiščenje obrežij rek, ki jih opravijo učenci in učitelji osnovnih šol skupaj s krajani, ribiči in lovci, so pomembne v dvojnem, še posebej v vzgojnem pogledu. Odvozi in deponije odpadkov, nove skupne kotlovnice, toplovodne naprave, predvsem pa krepitev občutka odgovornosti in zavesti občanov so pomembni dokazi, da lepe narave ne bomo zanemarili in da bomo odpravili tudi tisto, česar v preteklih letih, morda tudi zaradi pomanjkanja sredstev, nismo uspeli.

Zaradi hitrega naraščanja porabe električne energije so bile v številnih krajih naprave že prešibke ali dotrajane. Za odpravljanje takega stanja so bile potrebne velike investicije podjetij za distribucijo električne energije in občanov tako v napajalna kot v razdelilna omrežja in transformatorske postaje. Da bomo imeli vsaj približno predstavo o opravljenem delu, naj navedem samo nekaj podatkov: v preteklih letih je bilo zgrajenih kar 44 novih transformatorskih postaj, od tega večina na področju, ki ga z električno energijo napaja Elektro Kranj in še vedno premalo na področju, ki ga napaja Elektro Ljubljana; v tem pa niso zajete tiste transformatorske postaje, ki so bile zgrajene z investicijami v okviru novozgrajenih industrijskih objektov. Že s temi podatki si je



Asfaltiranje ceste v Sorci

mogoče ustvariti predstavo, kolikšni so bili napori za zagotovitev potrebe po električni energiji. Slika pa bi bila še popolnejša, če bi razpolagali s točnimi podatki, koliko je bilo na novo zgrajenih ali obnovljenih daljnovodov ter nizko-napetostnega omrežja.

V letih, ki so za nami, so nas doletele tudi večje elementarne nesreče, ki so napravile veliko materialne škode. V pomladanskih mesecih leta 1975 so nas presenetili veliki zemeljski plazovi in povodenj, v letu 1976 pa številni močni potresni sunki. Zanimivo pri tem je, da so bile škode po potresnih sunkih večje v tistih krajih, kjer škode zaradi drsenja zemlje še niso uspeli odpraviti. Občani, organizacije združenega dela in skupščina občine so z zbranimi sredstvi in prostovoljnim delom vsaj delno pomagali prizadetim omiliti škodo, ki je nastala. Da je ljudska solidarnost še vedno živa, so pokazali prebivalci s pomočjo za odpravljanje škode v naši, predvsem pa v drugih občinah, v katerih je bila škoda še večja. Solidarnost občanov se kaže tudi v zavestnem delu, ki so ga začeli opravljati v teh letih ob dnevih, ki jih imenujemo solidarnostne sobote.

Z nakazovanjem prihodnjih delovnih uspehov sicer ne bi želel posegati v obdobje, ki je pred nami, vendar pa bodo nekatere investicije, ki so posebno značilne, kmalu dokončane ter so bili investicijski programi zanje izdelani in finančna sredstva zagotovljena v letih, ki jih obravnavamo. Med gospodarskimi investicijami so izredno pomembne tovarna montažnih objektov in termopanskega stekla v Jelovici v Škofji Loki, obrat za izdelavo masivnih elementov v Alplesu in velike investicije v stroje in opreme v tovarni elektromotorjev Iskra, oboje v Železnikih. Kljub mnogim zapletom bo lahko decembra 1978 odprt novi dom za ostarele občane. Tudi v centru za varstvo in rehabilitacijo slepih in slabovidnih so začeta investicijska dela v polnem teku in že z zaključkom prvega dela investicij se bodo doslej izredno težki pogoji bivanja in dela v domu bistveno spremenili.

Tudi v obravnavanih letih je škofjeloška občina v procesu preobrazbe družbe dosegla bistvene uspehe. Poleg ugodnega položaja ob ustvarjenem narodnem dohodku si je tudi s siceršnjim družbenim napredovanjem pridobila pomemben položaj med občinami v republiki in tudi med tistimi občinami izven republike oziroma države, s katerimi jo vežejo prijateljske vezi. Občina se ob republiškem in drugih središčih razvija dokaj samostojno, saj zagotavlja svojim občanom in drugim veliko število oskrbnih potreb in zato ni ostala v veliki odvisnosti od drugih večjih središč. Samostojno načrtana pot prihodnjega razvoja zagotavlja, da se bo občina Škofja Loka tudi v bodoče razvijala hitro in enakomerno, kar bodo občani z zavzetim delom na delovnih mestih, z zavestnim odrekanjem danes za lepši jutri in z aktivnim odločanjem v samoupravnih organih tudi podpirali.